SVOBODA СВОБОДА
UKRAINIAN DAILY УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятайте про Україну!

VOL. XCIV. No. 236. JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, DECEMBER 10, 1987 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 10-го ГРУДНЯ 1987 Ч. 236. РІК XCIV.

У ЛЬВОВІ ПРИТРИМАЛИ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВОЗАХИСНИКІВ

Джерзі Сиֳті, Н. Дж. — Як інформують пресові агентства Ройтерс і Ассошіейтед Пресс, у Львові арештовано чотирьох колишніх політичних в'язнів, коли вони сідали на поїзд, щоб від'їхати до Москви на конференцію на тему людських прав, що має відбутися від четверга, 10-го грудня ц.р., до неділі, 13-го грудня.

Про це повідомив телефонічно агентство АП Лев Тімофеєв, що є співосновником пресового клюбу „Гласність" в Москві. Арештовані були В'ячеслав Чорновіл, Михайло Горинь, Іван Гель і вірменин Парір Айрікіян під закидом, що вони мають зі собою наркотики.

У своїй телефонічній інформації про цей арешт, Л. Тімофеєв заявив, що говорить в імені 15 членів комітету, які організують конференцію у Москві.

Арештованих перепитали і оскаржили в посіданні наркотиків — дуже популярне тепер оскарження в СССР — і заборонили їхати в Москву.

ІСНУВАННЯ КОМІСІЇ ДЛЯ ПРОСЛІДЖЕННЯ ГОЛОДУ ПОВАЖНО ЗАГРОЖЕНЕ

Вашінгтон. — З уваги на численні запити щодо дальшої праці Конгресової комісії для прослідження причин і наслідків Великого голоду, яка як відомо має фонди лише до 30-го січня 1988 року, директор комісії д-р Джеймс Мейс подав точні фінансові інформації.

В його письмі подано, що комісія отримала повідомлення 25-го листопада ц.р. від Адміністрації, що урядові фонди вистачають на працю комісії лише до 30-го січня 1988 року.

Д-р Дж. Мейс пише, що завдяки зусиллю Українського Народного Союзу і заклику УНС складати пожертви на дальшу працю комісії, у грудні датки помітно збільшилися, але вони все ще представляють лише 5 відсотків того, що комісія на свою працю потребує.

В загальному на працю комісії до 4-го грудня ц.р., зложено: у місяці жовтні 542 дол., в листопаді 4,705 а в трьох днях грудня — 2,270 дол.

Д-р Дж. Мейс просить про негайні пожертви, від яких залежить дальше існування комісії і закінчення її праці. Всі датки можна відтягнути від податку, а кожний жертводавець дістає письмову подяку враз із звітом із праць комісії.

Датки слід слати на адресу: Commission on The Ukraine Famine, 1111 20th St. N.W., Washington, D.C. 20579.

ПАСТИРСЬКЕ ПОСЛАННЯ

ІЄРАРХІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В ЗСА З НАГОДИ ТИСЯЧОЛІТТЯ ХРИСТИЯНСТВА В УКРАЇНІ

„Як сповнився час, Бог послав свого Сина... щоб ми прийняли усиновлення" (Гал. 4, 4-5)

Ці слова Апостола народів приходять нам на думку, коли то ми вступаємо у неповторний ювілей українського київського християнства, до чого серйозно підготовлялись ми продовж останнього десятиріччя, віддаючи особливо в останньому році нашу Помісну Українську Церкву й увесь український нарід під Покров Божої Матері, Цариці України.

У цьому 1988 святому ювілейному році стоятиме наш нарід і уся наша Церква у могутньому сяйві, що промінюватиме із тієї епохальної події, яка, започаткувала нову величну добу в історії українського народу. Увесь нарід, одна частина його явно і радісно, а друга тихцем, у глибині сердець, та в новітніх катакомбах, обходитиме великий і славний Ювілей Християнства, а радше Христової Церкви на українських землях — Тисячолітній Ювілей Хрищення Київської Руси-України.

Тисяча років тому один із найбільших володарів української землі, святий рівноапостольний Володимир Великий, запровадив офіційно християнство в Україні. Мудрий володар бачив добре, що для духового розвитку, його велетенської держави нарід мусить мати вищі життєві ідеали та глибші моральні принципи, що їх могло дати лиш християнство і тому долучив він ідею релігійну з державницькою та започаткував тим золоту добу в історії Київської Руси- України.

Християнство не лиш внесло нового духа до народної душі, але воно стало тим євангельським квасом, що спричинив новий, великий, творчий фермент в житті народу, який проявився у славних починах наших предків впродовж цілого тисячоліття І мабуть ніде у світі життя народу — родинне, громадське, політичне і державне — не сплелося так тісно з християнською релігією; мабуть ніде християнство не відбилось так чудово в душі народу, наче в дзеркалі, як саме у нас; мабуть ніде не штовхнуло воно народу до такої багатої творчости, як у нас.

Усе це завдячуємо якраз великому задумові св. Володимира, про нього й сьогодні можемо із гордістю повторити ті самі слова, що їх перед тисяча роками заявив наш великий Митрополит київський Іларіон: „Хвалить похвальними голосами Римська

(Закінчення на стор. 4)

СОВЄТИ НАМАГАЮТЬСЯ ЗІРВАТИ КОНФЕРЕНЦІЮ ПРАВ ЛЮДИНИ

Москва. — Кореспондент газетие „Ню Йорк Таймс" Фелисіті Беррінджер інформує з Москви, що совєтські офіційні чинники, зокрема прокуратура і працівники державної служби безпеки (КҐБ) робили і роблять усі заходи, включно з провокаціями, тимчасовими арештами, погрозами, нагадуванням про порушення законів тощо, щоб не допустити до відбуття семінара прав людини, який був вже заздалегідь заплянований і у якому мали взяти участь представники правозахисних рухів з декількох республік СССР і гості із закордону.

Лев М. Тімотєєв і Ларіса Боґораз, головні організатори цього збору намагалися спочатку отримати офіційний дозвіл від міської управи Москви на відбуття нарад в одній винаймленій балевій залі і на кількох приватних помешканнях. У четвер, 3-го грудня представник міськуправи повідомив, однак Л. Тімотєєва офіційно про заборону відбуття конференції прав людини і нагадав йому, що він може попасти у клопоти із законом та місцевими зарядженнями про відбуття всяких нелегальних мітінгів у місцях контрольованих міською управою.

Міські чинники і КҐБ стараються створити атмосферу, що, мовляв, імпреза, яку організує Тімотєєв, є протизаконною і особи, які братимуть участь в ній можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальности.

У зв'язку з цим, як пише далі кореспондент „Ню Йорк Таймсу", — агенти КҐБ заарештували у західньоукраїнському місті Львові „трьох українських націоналістів" Вячеслава Чорновола, Івана Ґеля, Михайла Гориня і вірменського націоналіста Парайра Айрікіяна, як вони всідали до поїзду Львів-Москва. Щоб легше було їм заарештувати „чвірку" і не викликати реакції населення, КҐБ підкинуло у багаж названих наркотики і арешт відбувся у кримінальній, а не політичній справі. Після чотирьох годин допитів у Львівській прокуратурі, чотирьох заарештованих звільнено, але заборонено їм їхати до Москви на згадану конференцію.

Ф. Беррінджер пише на закінчення, що семінар прав людини правдоподібно у якійсь формі відбудеться, — заявили організатори, — бо вже прибули деякі гості із закордону і сама імпреза почала набирати міжнародного, а не льокального чи навіть крайового значення. „Наш збір у ніяком відношенні не порушує совєтські закони, вони прямо не хочуть допустити до діялогу між незалежними групами" — заявив Л. Тімотєєв.

Р. РЕҐЕН І М. ҐОРБАЧОВ ПІДПИСАЛИ ДОГОВІР ПРО ЛІКВІДАЦІЮ РАКЕТ

Вашінгтон. — У вівторок 8-го грудня, о 2-ій годині по полудні президент З'єднаних Стейтів Америки Роналд Реґен і генеральний секретар ЦК КПСС Міхаїл Ґорбачов підписали тут договір про ліквідацію в Европі ракет середнього і меншого засягу.

Договір, складений у двох примірниках — по-англійськи і по-російськи — був підписаний у Східньому залі Білого Дому у присутности кілька сот запрошених дипломатів, державних діячів і журналістів. Вперше за більш як 40-річний період „холодної війни" була досягнута домовленість не про обмеження на виробництво зброї, але про знищення цілої кляси бойових засобів.

„Ми повинні гордитися, що посадили саджанець, який з часом може стати могутнім деревом миру", — сказав після церемонії підписання Міхаїл Ґорбачов, додавши при цьому, що ще рано „увінчувати один одного лавровими вінками".

Серед присутніх на церемонії підписання договору були державний секретар Джордж Шулц, міністер закордонних справ СССР Едуард Шеварднадзе, дружини Президента і генерального секретаря, багато сенаторів, яким незабаром доведеться обговорювати ратифікацію договору.

„Між нашими країнами продовжують зберігатися фундаментальні розбіжності, — сказав Президент, — однак вперше ми змогли прийти до спільного рішення. Укладений договір враховує інтереси і безпеку союзників З'єднаних Стейтів. Він може бути початком шляху, що веде до укладення інших важливих договорів про стратегічну зброю, про балянс звичайних озброєнь в Европі, про регіональні конфлікти і права людини".

Американські газети надрукували список ракет середнього і меншого засягу, які повинні бути знищені за договором, щойно підписаним у Вашінгтоні. Американська сторона зобов'язується знищити 108 ракет „Першінг-2", розміщених у Західній Німеччині, і 256 крилатих ракет „Томагок", що знаходяться в Англії, Західній Німеччині, Бельгії та Італії.

Зі совєтської сторони повинні бути знищені 441 відома НАТО ракета типу СС—20. 270 знаходяться в европейській частині СССР, а 171 — в азіятській. Москва твердить, що має не 441, а 405 ракет СС-20.

Лідер республіканської меншости в Сенаті Роберт Дол сказав, що „процес роззброєння не можна форсувати". „Треба думати про контролю над озброєнням, не дивлячись при цьому на політичний календар", — сказав Р. Дол на зустрічі з видавцями і головними редакторами великих газет.

Лідер демократичної більшости в Сенаті Роберт Бирд передбачив, що підписаний договір буде ратифікований у половині квітня.

Пресове агентство Ассошіейтед Пресс наводить численні відгуки на зустріч на вершинах. Папа Іван Павло ІІ, звертаючись до віруючих, заявив, що совєтсько-американська зустріч на вершинах зменшить загрозу світової катастрофи. „Всі ми знаємо, — сказав Папа, — скільки зусиль треба ще докласти, поки небезпека нуклеарної війни буде повністю ліквідована". Він підкреслив також необхідність боротьби за дотримання основних прав людини, і в першу чергу жити в мирі.

ПРОГРАМА СІ-БІ-ЕС ПЕРЕДАВАЛАСЬ ПРЯМО ЗІ „СВОБОДИ"

Джерзі Ситі, Н. Дж. — Тут в понеділок, 7-го грудня ц.р., до редакцій щоденника „Свободи" та „Українського Тижневика" прийшов кореспондент телевізійної мережі Сі-Бі-Ес, Дейвид Ґолдстін, і в прямій передачі старався представити погляди інших етнічних груп на приїзд М. Ґорбачова до ЗСА.

Переводячи інтерв'ю з головним редактором „Свободи" Зеноном Снилком і редактором-асистентом „Українського Тижневика" Христею Лапичак, він питав про їхні думки що до полегшей чи користей для українського народу з нагоди цієї зустрічі.

На жаль, як часто буває при прямих передачах, цілість інтерв'ю не попала на екран телевізора, у цьому випадку пропущено коментарі редакторів, а на екрані по коментарі кореспондента Ґолдстіна появилися присутні на цьому інтерв'ю редактори обидвох видань.

ДОПОВІДЬ Б. ОСАДЧУКА

Ню Йорк. — Українська Вільна Академія Наук у ЗСА влаштовує в суботу, 12-го грудня ц.р., о год. 3-ій по полудні у власних приміщеннях при 206 Захід 100-та вулиця, доповідь Богдана Осадчука, професора Берлінського вільного університету і довголітнього кореспондента „Ноє Цюріхер Цайтунг" на тему Зустріч на вершинах з европейської перспективи.

В Ню Йорку відбудеться „Альбом на екрані"

Ню Йорк. — Із Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку повідомляють, що на запрошення Управи проф. Юрій Оранський влаштує тут в приміщенні клюбу при 136 Друга авеню „Альбом на екрані" — фотографії та стереофонічні записи й коментарі про дитячі хори різних країн світу, в тому й деякі дитячі українські хори.

Проф. Ю. Оранський.

Проф. Юрія Оранського диригента й музикознавця, нюйоркчани мали нераз нагоду пізнати в минулому, як диригента прем'єри кантати М. Фоменка „Слава Мазепі" в Гантер коледжі 1959 року в програмі концерту „Веселки-гаївки" в обробці українських композиторів, з прем'єрою концертіна для фортепіяну і струнної оркестри 1962 року, концерту творів М. Фоменка у п'яту річницю смерти композитора, у дириґуванні прем'єри опери В. Овчаренка „Лис Микита" і врешті як музикознавця-доповідача в „Альбомах на екрані", присвячену композиторам М. Леонтовичові, С. Людкевичові, Г. Грудинові, М. Фоменкові, М. Березовському і іншим.

„Альбом на екрані" — це найновіша ділянка у творчому житті Ю. Оранського, яка в українській громаді дотепер мало відома. Це поєднання прозірок-ілюстрацій, стереозаписів, мистецького читання і власні коментарі — все для того щоб виразніше насвітлити якусь музичну постать чи дію.

„Альбоми" були ставлені з великим успіхом у Філядельфії, Ню Йорку, Дітройті, Сан Дієго, Лос Анджелесі, Торонто, Едмонтоні, Голливуді та в інших містах ЗСА і Канади.

„Альбом на екрані" про дитячі хори відбудеться в п'ятницю, 11-го грудня, о год. 7-ій вечора.

ВИСТАВКА В ЙОНКЕРСІ

Йонкерс, Н. Й. — Тут в неділю, 13-го грудня ц.р., від год. 9-ої ранку до 2-ої по полудні в приміщенні церкви св. Михаїла, при 510 Норт Бродвей, ОЖ ОЧСУ влаштовує мистецьку виставку картин Якова Гніздовського, Христини Головчак, Любослава Гуцалюка і Слави Ґеруляк. Можна буде закупити експонати різного роду украніського пиркладного мистецтва для різдвяних подарунків. Дохід призначений на святкування 1000-ліття Хрищення України та сиротинці в Бразилії. Вступ вільний.

А. Сахаров закликає звільнити усіх політичних в'язнів

Москва. — Совєтський тижневик „Московскіє Новості" надрукували у числі з 4-го грудня ц.р. відкритого листа академіка Андрея Сахарова до Президії Верховної Ради СССР з проханням наказати Раді Міністрів звільнити з тюрем, концтаборів і психіятричних заведень усіх політичних в'язнів.

Газета „Ню Йорк Сиֳті Трібюн" докладно переповіла звернення А. Сахарова, а також повідомила про перебіг дискусії, яка розвинулася на цю тему на конференції прав людини в Москві, що її зорганізувала недавно покликана до життя совєтська комісія безпеки і співробітництва в Европі.

„Якщо йдеться про Совєтський Союз, — говорить у листі А. Сахаров, — я вважаю необхідним, а то й конечним ввести тут певні зміни, без яких права людини не будуть забезпечені. У першу чергу треба зліквідувати причину недовір'я, яка панує у світі до СССР у зв'язку з окупацією Афганістану, страждання цього народу з приводу довгої і жорстокої війни в тій країні і масового винищування наших молодих вояків".

Другою причиною Сахаров вважає перебування в тюрмах і концтаборах численних політичних в'язнів, більшість яких вже давно повинні бути на волі, головно ті, які ніколи не послуговувалися насильством і тому не становить жадної загрози для теперішньої влади.

Згідно зі словами Сахарова принаймні 200 політичних в'язнів, які були звільнені в цьому році підписали заяви, що вони не займатимуться діяльністю, за яку були суджені і вислані до концтаборів в Сибірі. Не зважаючи на це, органи державної служби безпеки (КҐБ) переслідували і переслідують багатьох з них створюючи тим самим причину до нового порушення закону у відчаї.

Академік вважає, що слід подумати також над скороченням реченця військової служби для молодих людей, а також більш наглядного зменшення не тільки нуклеарної, але також звичайної зброї і війська. „Людство може зберегтись від тотального знищення тільки лише при передумові докорінних змін, скерова-

(Закінчення на стор. 4)

В Українському Музеї відкривається виставка „Дерев'яні храми України"

Ню Йорк. — Тут в Українському Музеї у середу 16-го грудня ц.р., відкривається нова виставка „Дерев'яні храми України — шедеври дерев'яної архітектури". Понад сто фотографій і чотири моделі церков покажуть красу дерев'яної архітектури. Це перша з серії виставок, що відзначать Тисячоліття Християнства в Україні.

Одночасно в УМ буде виставка до 24-го січня 1988 року фотографій лемківських церков Одарки Фіґлюс, яка побувала на Лемківщині і зробила мистецькі фотографії чудових дерев'яних церков. У Музеї будуть продаватися копії знімків.

Нова виставка показує красу і різномантініcть народної архітектури України і застосування традицій цієї архітектури в Америці. Численні дерев'яні храми витримали пробу часу і вистояли до XX століття. Зразки шедеврів дерев'яної архітектури, показані на цій виставці, постали на основі місцевої техніки будування

(Закінчення на стор. 3)

Новосєлиця (тепер Новомосковське), Запоріжжя: соборна церква Пресвятої Трійці (1773-78 роки, перебудована 1888 року). Дев'ятидільна (хрещата в пляні), дев'ятибанна будівля. Фундація Війська Запорозького. Вершок української дерев'яної архітектури. Будівничий — Яким Погребняк. (Фото з колекції Ірми і Володимира Пилишенків).

В АМЕРИЦІ

ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ понеділок, 7-го грудня ц.р., мав багато символічних значень — 46 років тому Японія своїм летунським нападом на Перл Гарбор втягнула Америку у вир Другої світової війни. Приїзд Ґорбачова має на меті започаткувати всесвітній мир. Цього ж дня президент Роналд Реґен з дружиною Ненсі засвічують, як і кожного року ялинку в Вашінгтоні, започатковуючи різдвяний сезон та бажаючи при тому миру та доброзичливости. З цієї нагоди президент Реґен сам зауважив „чи ж може бути краще бажання, як це із засвіченням ялинки в день приїзду Ґорбачова та навечер'я підписання договору роззброєння".

АМЕРИКАНСЬКІ ЖУРНАЛІСТИ у своїх репортажах з Вашінгтону дійшли до висновків, що всі ті, які прибули туди напередодні приїзду М. Ґорбачова є високопоставленими офіційними чинниками того чи іншого відділів совєтської бюрократичної системи. Все ж таки для 250 чиновників партії, уряду, преси, навчальних інституцій та КҐБ це коротке побування у Вашінгтоні являється свого роду нагородою, зарезервованою для тільки дуже надійних працівників. Найважливішим завданням совєтських репрезентантів було полагодження кінцевих влаштувань для приїзду Ґорбачова, як також уряджувати пресові конференції, щоб зарепрезентувати перед засобами масової інформацілї ґорбачовські зміни та „ґласность". Багато „зірок" адміністрації Ґорбачова появилися у Вашінгтоні останніми днями, включно з Абелем Аганбеґяном, архітектом багатьох економічних змін, Єгором Яковлевим, головним редактором „Московських Новостей" і Віталієм Коротичем, головним редактором „Огонька".

У СВІТІ

ПІДПІЛЬНА „СОЛІДАРНІСТЬ" у Польщі закликає спільноту до активних дій і заохочує її ставити вимоги до уряду про відновлення вільної робітничої профспілки, бо, на їхню думку, переведений в Польщі 29-го листопада референдум не тільки відкинув пропоновані урядом і компартією зміни в економіці й політиці, але відібрав в них в першу чергу мандат для вирішування будь-яких справ. Крім того референдум показав, що уряд і компартія не спираються на народ, а диктують йому свою волю без згоди більшости. У писатній заяві підписаний 10-ма провідними членами „Солідарности" і розданої в Ґданську й багатьох інших містах Польщі наголошуються результати висліду голосування і оспорюється право уряду рішати важливі справи без народу.

ЗАХІДНІ КОРЕСПОНДЕНТИ інформують з Пакістану, що в сусідньому Афганістані мусять проходити далекойдучі зміни. Офіційна комуністична преса не поміщує на кожній сторінці, як це було раніше, фотознімки тамошнього диктатора, першого секретаря КПА і президента Аджібулли, не називає його „товаришем", з перших сторінок газет зникла п'ятикутна зірка, а сама держава офіційно тепер називається не Демократичною Республікою Афганістан, а лише Республіка Афганістан, без слова „Демократична". Дипломати поміили також, що совєтські окупаційні війська не розгортають широких, як колись, офензив проти повстанських відділів мугаджідінів, а тільки відбивають наступ у випадку потреби. Політичні спостерігачі не знають чи це сталось у зв'язку з переговорами у Вашінгтоні, предметом яких мала б бути також справа Афганістану, чи совєтський керівник Міхаїл Ґорбачов дійсно має намір закінчити там вісімрічну війну і вивести постепенно своє військо. Речники борців за волю надіються, що Адміністрація президента Роналда Реґена, підписавши з СССР договори, не залишить їх на поталу комуністів.

СУДДІ НА ПРОЦЕСІ В Єрусалимі проти ізраїльського громадянина і шпигуна Мордехая Вануну постановили покликати у характері свідка, теперішнього міністра закордонних справ Шімона Переза і члена парляменту Ебба Ебана. Минулого року Вануну повідомив британську газету „Сандей Таймс", що в Ізраїлі потаємно виробляють атомову бомбу й іншу нуклеарну зброю. Тоді Ш. Перез був прем'єр-міністром ізраїльського уряду. Ебана покликали в суд тому, що він в тому часі очолював комісію парляменту для закордонних справ і оборони. Ізраїль заперечував тоді і заперечує сьогодні, що він продукує нуклеарну зброю будь-якого типу.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР Організації Об'єднаних Націй Гавіє Перез де-Куеяр прилучився до протесту багатьох арабських держав, які не погоджуються з конгресовим рішенням, щоб Палестинська Визвольна Організація закрила свої два бюра спостерігачів в Ню Йорку. Амбасадори кількох арабських держав розповсюдили в приміщенні головної квартири і розіслали потшою меморандум у якому вони арґументують чому ПВО повинна користуватися окремим статусом дозволу на втримання бюр. Крім того вони погрозили, що поставлять цю справу на порядок дня наступної Генеральної Асамблеї.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda".

Postmaster: Send address changes to
"Svoboda", 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel.: (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00.
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00.
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Конференція на вершинах і вибори у 1988 році

Несподівано для широких кіл американського судівництва і напевно для західнього закордону, приїзд Михайла Горбачова з його дружиною Раїсою до Вашінгтону і підписання з президентом Реґеном договору про редукцію ракет короткого і середнього засягу викликав заколот у Республіканській партії. Організація крайнього правого партійного крила негайно після останньої, передаваної телевізійними станціями, промови президента Реґена, 3-го грудня ц.р., гостро виступила проти свого партійного Президента, назвавши його „зрадником" та бідкаючи над цим, що те праве консервативне крило Республіканської партії „покинене". Але воно не дуже покинене, бо на шістьох республіканських кандидатів на президента у найближчих виборах, чотири висловилися „проти" підписання з Ґорбачовим цього договору і тільки один віцепрезидент Джордж Буш підтримав Президента без застережень. Другий поруч із Бушем найповажніший республіканський кандидат на президента, сенатор Роберт Дол, застерігся, що він може тільки тоді зайняти становище до цього договору, як дістане в руки текст. Але він є головою республіканської меншости в Сенаті і там напевне буде боротися за ратифікацщію цього договору.

Виходить, що — як твердить останній недільний „Ню Йорк Таймс" — конференція на вершинах у Вашінгтоні, на якій не тільки президент Реґен, але й віцепрезидент Джордж Буш розмовлятиме з Ґорбачовим, надзвичайно піднесла шанси виборчого успіху Буша. Але одночасно послабила взагалі шанси успіху Республіканської партії і її офіційного кандидата (за всією вірогідністю Джорджа Буша), де демократи дістали сильний арґумент в руки: „Дивіться на Республіканську партію, яка не хоче миру і злагоди з найгрізнішим потенціяльним ворогом Америкою, а прагне війни, — бо тільки Реґен і Буш є розумними державними мужами, а решта — це вороги миру". А що виборчий час завжди був, є і буде першорядною нагодою для демагогії, то двоподіл в Республіканській партії на тлі вашінґтонської конференції на вершинах і підписання з Ґорбачовим договору — дасть напевне багато пального для демагогічної кампанії Демократичних кандидатів проти республіканців.

У цій ситуації трудно передбачити, чи більшість американських виборців, які є за договоренням, буде керуватися вдячністю супроти Реґена за його стійкість і твердість у дозброюванні Америки та відпорності на шантаж збоку Москви, і признаватимуть в цьому заслугу цілої Республіканської партії, чи послухають арґументацію демократів, що „Реґен був добрий, але його партія погана". Як виходить із цієї статті в „Ню Йорк Таймсі", то для всієї американської державно-політичної верхівки, включно із самим Президентом несподіванкою був відгук на його промову з 3-го грудня ц.р. Він мав на увазі пропаґувати домовлений вже договір з Ґорбачовим. Замість позискати загальне признання від своїх однопартійців, він знайшов критику і таку нову непередбачену ситуацію, що її напевне використає Демократична партія для перемоги свого, демократичного, кандидата у президентських виборах найближчого року.

Проте до того часу прийде ще друга конференція на вершинах у Москві. Ґорбачов — пише „Ню Йорк Таймс" — є популярний в Америці, але невідомо, чи новий успіх Реґена на цій наступній конференції на вершинах у Москві не переконає химерних американських виборців, що вони завдячують започаткування знівечення атомової зброї і бодай нову довшу мирову „передишку" — таки республіканському Президентові. І може усвідомлять собі, що всі війни у цьому сторіччі — Першу і Другу світові, Корейську і В'єтнамську вели президенти Демократичної, а не Республіканської партії. І може пригадають собі, що коли Роналда Реґена називали „ковбоєм", який поквапний до пістолі, то той же Реґен, дозброївши Америку до такого стану, що вона могла переговорювати з позиції сили, завершив перші в історії договори не про обмеження, а про редукцію стратегічної зброї. Довгої мови короткий зміст — Америка зазнала вже стільки несподіванок у президентських виборах, що й найближчі можуть бути несподіванкою.

Михайло Кучер

РЕФОРМИ ЧИ ПРОПАҐАНДА?

II.

Кожна лібералізація режиму в СССР знаходиться поза межами партійної логіки. Ленін колись писав, що економічні пляни — це друга програма партії. Нелегко буде Горбачову втиснути в рамки лібералізації реформи, які можуть чи мусять привести до обмеження номенклятури. Все таки реформи хоч би часткові повинні привести до зміни в середовищі самої партії.

Незадоволення совєтським режимом совєтських народів уже не можна віднести на рахунок націоналістичної пропаґанди „ворогів народу". В СССР вже постали фундаментальні протиріччя між бажаннями народів та імперськими інтересами СССР.

Що вибере Ґорбачов? Економічну і соціяльну апатію чи реформи. Всякого роду реформи небезпечні для імперії. За Брежнєва була стратегія — „ані мир, ані війна". Того стану не хоче продовжувати Ґорбачов. До того штовхає його незадоволення совєтських народів.

Польська революція показала, що совєтська система не вічна, що з нею можна боротися. Події 1956 і 1968 років уже мають вплив на СССР. Демонстрації у Алма-Ата з гаслом „Казахстан приєднується до Китаю", уже не можна зарахувати пропаґандою, що її поширює „здеґенерована молодь".

Події в Польщі вдарили в саме серце „імперії зла". Глибока криза СССР виявилася в Афганістані, де комуністичний переворот 1978 року і совєтська збройна інтервенція вперше наштовхнула на спротив. Соціяльна база, на яку міг спертися СССР в Афганістані, не тільки не поширилася, але все зменшується. Це привело до тяжкої і довгої війни колоніяльного характеру.

Агресивна політика СС—СР почалася з окупації України і Грузії 1921 року, далі була збройна інтервенція в Мадярщині і Чехо-Словаччині. Афганістан став першим прикладом того, що соціяльна база, на яку міг спертися окупант, завалилася.

Був час, коли СССР обманював людей своєю ідеологією. На Москву зверталися очі народів з надією хуткого ненормального економічного розвитку. Війна в Афганістані показала світові можливість всенародної війни за незалежність.

Польща і Афганістан показали світові, що найбільшою загрозою для червоної імперії є надія на спротив, що веде до політичної незалежности. Вже тепер СССР мусить рахуватися із спротивом поневолених народів. Політика Кадара після кривавого придушення протисовєтської революції показала, що комуністична партія — в даному випадку мадярська, а за нею всі інші — не може залишатись в стані ізоляції від свого суспільства. Це саме завважується і в Польщі.

Захід шукає аналогій до реформи Горбачова, тому згадано, що цар Микола I ніби мав сказати: „Я не правлю Імперією, за мене це роблять десять тисяч чиновників" (урядовців). тепер можна сказати, що замість чергового генерального секретаря СССР править номенклятура. Чи від того легше поневоленим народам?

Згідно з двома останніми рішеннями ЦК звільнено 140 дисидентів, але жаден „указ" не був опублікований в СССР. Як це погодити з „гласністю" Ґорбачова. Притому кожен звільнений дисидент має підписати зобов'язання, що не буде займатися протисовєтською діяльністю. Підписуючи зобов'язання ніби признає за собою вину, якої не було, або яку дисидентові „доказано" під тортурами. Місцева влада дуже легко знайде недотримання зобов'язання „доброї поведінки", царської „благонадійности" і кожного дня може арештувати колишнього в'язня. Усі місцеві КҐБ мають свої „конституції".

Вимоги писати „зобов'язання" не робити антисовєтської пропаґанди викликають недовір'я до щирости намірів Горбачова. Як можна просити вибачення за неіснуючий злочин! Хрущов звільнив дуже багато в'язнів, але після нього табори повільної смерти знову наповнилися.

Ґорбачов запросив до Москви на „мирну конференцію" західню еліту для пропаґанди своїх реформ. Гостей переконувано, що в СССР провадяться революційні зміни, що наступає „широка демократизація суспільства" і що зміни справжні. Ґорбачов запевнив гостей, що „буде нове трактування гуманітарних проблем".

Гості з-закордону, які вміють мислити самостійно, як наприклад Джін Кирпатрік, колишня амбасадор ЗСА до ООН, ставить питання одверто — маємо вірити в революційні зміни в СССР у редакції Ґорбачова, чи це є тільки тактика допомоги опанувати становище в країні і поза її межами? Чи потребує Ґорбачов мир, якому ніхто не загрожує, щоб зосередитися на модернізації совєтської економіки? Чи потрапить Ґорбачов провадити менш аґресивну закордонну політику і чи армія на таку йому дозволить. Покищо СССР посилає закордон у країни третього світу велику кількість зброї, яка на оборону ніяк непотрібна.

Сахарову дозволено промовити до гостей тільки десять хвилин, і то не до всіх, а до вибраних, найбільш довірених. Коли після звільнення із заслання Сахаров промовляв до колеґ-академіків, його промову зустріла мовчанка. Повідомлення про апльодисменти були неправдиві і для закордону.

Ґорбачов часто понад голови уряду промовляє „до народу", але як „народ" може допомогти і видобути із себе більше енерґії і краще працювати, не знаючи змісту змін?

Іван Боднарук

ПІД АНДРІЇВСЬКИЙ ВЕЧІР

Дня 13-го грудня, приходить день св. Андрія, прадавнє свято молоді. Андріївський вечір, у навечер'я св. Андрія — це головно свято дівчат, які думають вийти заміж. Відзначувати цей день стали в Україні вже дуже давно й воно ввійшло в зимовий цикл свят і обрядів.

Дівчата пекли на цей день свої балабухи, клали їх на лавці і впроваджували собаку. Клали теж під тарілку перстені, хрестики, святі образки й паперові човники. Хто що витягнув, те й суджено йому було. Наприклад, перстень — одруження, хрестик — могила, образок — черниця, човен — дорога за море. Хлопці мали теж свої вірування того вечора. Вони виходили на двір і числили палі в плоті, говорячи: чорнявка, білявка, рижа і так повторяли до останнього палика, який був рішальний. У хаті так хлопці, як і дівчата „крокували" по долівці від початку до кінця хати, повторяючи такі слова: дівка, молодиця, вдовиця. Останній крок вирішував долю. Було ще багато співу, сміхів та веселих жартів у той вечір.

Обряди і звичаї зв'язані із святом Андрія, відбивають давні народні вірування ще з передхристіянської доби. Святий Андрій в уяві народу став покровителем подружжя. У вечір перед святим Андрієм дівчата і хлопці ворожили, звертаючись до могутніх сил природи, і намагалися відгадати свою майбутню долю. Тих ворожень було багато і кожна місцевість мала різні. До сходу сонця йшли дівчата до криниці по воду. Несли її не тільки в глечиках і збанках, але навіть в устах. Із стрічними по дорозі не можна було говорити. Ранком збиралися дівчата у вечерничій хаті й починали пекти „балабухи", розмішуючи тісто тою чарівною водою. Саджали тісто в піч з відповідними діями і співами.

В Андріївський вечір дівчата розтоплювали віск у посуді й виливали його в холодну воду. Потім відгадували всякі ворожби з того, що з воску вилилося. Ворожили про своє майбутнє подружжя, а парубки часто їм у цьому перешкоджували. Увечері збиралися разом парубки й дівчата на вечерницях, або у винайменій хаті, де відбувалося „кусання калити", що її дівчата пекли на той вечір. Удосвіта, напередодні Андрія, коли воду в криниці ще ніхто не рухав, вона має якусь таємну силу. Тому дівчата вибиралися тихенько з хати, носили ротом воду, замішували нею балабухи та пекли „калиту", якій надавали великого значення. То був досить великий корж, який мастили медом і підвішували на червоній бинді до сволока. Коло нього ставили сторожа, пана Калитинського, з горнятком, повним сажі. Потім хлопці, запинаючись рядном чи веретою, підходили на коцюбі до „калити" і пробували вкусити.

Ще не вщух сміх від калити, як дівчата брали балабухи, укладали їх на лаві, а то й просто скидали на підлогу, а потім впускали собаку або півня до хати. Кожна дівчина мала свій балабух, і чий собака чи півень найшвидше з'їсть, та дівчина найскорше вийде заміж. Воду для вішання тіста носили дівчата в роті і так, щоб ніхто про це не знав та й ніхто з хлопців не бачив. А хлопці про те якраз хотіли знати й робили різні пакості, розсмішуючи дівчат, щоб пустили воду з рота. Якщо собака з'їла декілька почерзі тих паляниць, то за такою ж чергою дівчата заміж виходитимуть, а чий балабух залишиться, то та дівчина довго ждатиме на свого жениха. А потім ще виходили надвір і рахували коли в плоті, а дев'ятий кіл биндою перев'язували, а вранці дивилися — коли той кіл був шашелем поточений, то жених буде рябий і негарний, а як кіл стрункий і корою вкритий, то жених буде гарний і багатий, а як кіл голий, з кори обідраний, то чоловік буде дуже бідний. А раненько на самого Андрія дівчата бігли надвір, копали землю, або вдавали ніби копають, та сіяли коноплі, промовляючи: „Андрію, Андрію, я на тебе коноплі сію. Димкою (спідницею) волочу, бо вийти заміж хочу".

То знову ходили дівчата підслухувати під вікном сусідів. Як почули „Іди!" — дівчина вийде заміж; а почує дівчина „Сиди!", то знак, що ще довго буде дівувати. Підслухували розмови в хаті, і від перших слів, що їх почули, ворожили свою майбутність. Запитували теж першого зустрічного чоловіка, яке його ім'я. Таке ім'я матиме суджений тієї дівчини, яка запитувала. Сон під свято Андрія мав особливе значення у ворожбі дівчат.

Здебільшого до хат заздалегідь сходилися дівчата на вечерниці. Вони собі приносили все, що було потрібне для вечора. Брали з собою кужіль, щоб прясти, або й нитки, щоб вишивати. Зрозуміло, що в той вечір вони не пряли й не вишивали, але все приготовляли, щоб дати доказ своєї працьовитости. Згодом відбувалася загальна гостина-вечеря. Страви мали бути всі пісні. На таких святоандріївських вечорах ніколи й ніхто не говорив нічого сумного. Центром уваги була молодь і це був справді вечір молоді. Вона сама собі ворожила, сама себе розважала без будь-якого втручання старших осіб.

Анна Білик

Книжка доказів і аналізи

З початком жовтня у західньонімецькому видавництві Гельмута Вільда в місті Зоненбюл появилася книжка Ганса Петера Рульмана „Дер Фаль Дем'янюк" („Справа Дем'янюка").

Ганс Петер Рульман — західньонімецький журналіст, автор численних книжок та статтей німецькою, англійською та хорватською мовами. Книжка „Справа Дем'янюка" має появитись незабаром також англійською та французькою мовами. Вона має 240 сторінок і вміщує низку фотографій та документів стосовно Івана Дем'янюка, якого під сучасну пору судять в Ізраїлі. Іван Дем'янюк, за походженням українець, який після Другої світової війни еміґрував у ЗСА, де й став громадянином цієї держави. Понад півтора року тому, на основі совєтського нібито автентичного документу, його позбавили американського громадянства й видали Ізраїлеві, мовляв він був єдиним злочинцем, винним у спалюванні жидів у концентраційному таборі Треблінка.

Єдиним документом у страшному звинуваченні служить ізраїльським судовим властям „Службова картка", що її знайшли в совєтських архівах, та яку совєтські офіційні чинники передали Ізраїлеві. На останній, 240-ій сторінці книжки вміщене повідомлення з 2-го вересня ц.р. про те, що відомий американський Інститут МекКрон хемічно проаналізував цей головний документ і встановив, що наклеєне на документі фото вміщує титаніюмоксид, хемічний розчин, який при чорно-білій фотографії відомий щойно з 60-их років. Таким чином суд над Дем'янюком набирає особливої уваги й викликає запитання, кому потрібний був такий процес і кого хотіли в Ізраїлі судити? На це питання пробує відповісти автор книжки „Справа Дем'янюка". Книжка поділена на 51-ну частину, і впорядкована згідно з подіями, що їх автор заторкує.

Доповнена книжка вступним словом та розділом „Українці й жиди" Гельмута Вільда, який у вступі зазначає, що українська нація зазнала страшних спустошень після приходу до влади большевиків. Зокрема трагічними для України були 1932 та 1933 роки, коли, — як зазначає автор, — голодом було замордовано понад 7 мільйонів українців. Рульман об'єктивно аналізує обставини, в яких проходить процес над Дем'янюком та зазначає, що ізраїльська преса і Верховний Суд ще до початку судового процесу висловили засуд підсудного. Він наводить цитати деяких ізраїльських свідків та офіційних чинників, які зазначили, що не важно, чи Дем'янюк винен або ні, бо йдеться про показовий процес.

У частині „Шлях Дем'янюка" Рульман наводить епізоди з життя підсудного, який служив у совєтському війську, потрапив у полон, а пізніше вступив до РОА. В частині „Доказові матеріяли навколишньою догогою" Г. П. Рульман доводить, що нема ні одного доказового матеріялу проти Дем'янюка, а зфабрикований „документ" „службової картки" виявився „документом", який, як такий, не міг існувати.

У частині „Іван мертвий" Рульман наводить свідчення під присягою свідка Розенберґа, який, мовляв, сам хвалився про вбивство горезвісного Івана Ґрозного, а на суді проти Дем'янюка заявив, що він під присягою збрехав. Після сорок років він пригадав собі, що саме Дем'янюк був Іваном Ґрозним.

Автор книжки Рульман позбирав дотеперішні вислови допущених свідків, а також вагомі матеріяли на оборону Дем'янюка. Книжка Рульмана „Справа Дем'янюка" є явним доказом того, що в Ізраїлі судять не Дем'янюка, а якусь уявну постать, з якою пенсіонер з Клівленду не має нічого спільного. В книзі не тільки зібрані цікаві матеріяли, але й факти про те, що Іван Дем'янюк є скорше жертвою інтриґ, як звинуваченим.

У книзі сказано й про фінансові труднощі оборони і наведені конта, куди можна вплачувати гроші. Книжку, за оплатою 20 нім. марок, можна замовляти у: Verlag Helmut Wild, 7419 Sonnenbuehl, Wes. Germany.

Марта Тарнавська

VAE VICTIS

Торкнись заліза цих старих гармат:
Вони й твою перерішили долю.
Тут монументи слави промовляють
успішкою іронії й погорди:
для переможених немає місця,
вимазують їх кров'ю і болотом
з історії, із пам'яті людської...
Невже на віки вічні?
Глянь довкола:
на полі битви — золота пшениця:
це дозріває щедрим урожаєм
насичений полтавською землею
анахронізм двадцятого століття —
живий тріюмф останньої з імперій.

В Полтаві, 15 липня 1974
(Із збірки „Землетрус")

Володимир Барагура

СПОГАД ПРО ПОЕТА — МИСЛИТЕЛЯ В ПОШУКАХ ЗА ІСТИНОЮ ТА ГЛУЗДОМ ЖИТТЯ

(Слово на вшануванні 82-им Відділом СУА пам'яті Вадима Лесича в 5-ту річницю його смерти)

I.

Ніцше висловився: „Ніхто не ограбить тебе з твоїх переживань".

Цей вагомий і глибокодумний вислів німецького філософа можна прикласти до мого знайомства, яке згодом перейшло в дружбу, в духове споріднення з поетом-мислителем — Вадимом Лесичем. У своїй поетичній творчості він був одержимий єдиною життьовою місією — пошуком за глуздом життя, за сенсом буття людини в дочасному світі з прицілом на вічність. Так я розумів Лесичеве життьове покликання з розмов, гутірок, обміну думками, дискусій, ба навіть суперечок та з поетичної творчости цієї небуденної, рідкісної в нас людини, з якою доля звела мене випадково незабаром після мого прибуття до Ню Йорку.

Я стояв у тіні Лесичевої духовости, з якої променіли його таланти, його рясні обдарування, його інтелектуальні вартості, чуттєва наснага й чорнокнижницька магія поетичного слова. Я відчував, що знайомство і дружба з цією великої духової наснаги й чуттєвої напруги людиною відкриває передо мною нові горизонти, нові перспективи, незауважені мною тайники життя та вказує шляхи й засоби, які ведуть людину до зрозуміння її покликання в житті й до розкриття загадки існування людини в дочасному світі, врешті до збагнення суті життя, як його запланував Абсолют.

І в тому усвідомленні знаходжу потвердження вислову Ніцше, бо на власному досвіді я переконався, що ніяка сила не пограбує мене з тих переживань, які довелося мені зазнати завдяки знайомству з Лесичем.

Ми познайомилися випадково. Були сусідами на подолі міста — він жив при 11-ій вулиці між авенями „Б" і „С", а я при 9-ій вулиці між авенями „С" і „Д". Місцем наших зустрічів був парк і променада над річкою „Іст рівер", куди виходили ми погуляти чи посидіти на лавочці з маленькими дітьми, поки піти на чорну роботу, яка чекала „ґрінорів".

Одного дня підійшов до мене енерґійний, меткий, жвавий, життєрадісний мужчина з темною чуприною, з блискучими електризуючими очима, потис мені долоню і, представившися, спитав, чи можемо погуторити, на що я радо погодився. Він відразу полонив мене своєю товариською вдачею, невимушеною поведінкою, своїм темпераментом, ерудицією, глибиною, ясністю, прецизією, самостійністю й оригінальністю думки, обґрунтованістю поглядів, логікою висновків. Був кмітливим спостерігачем, мав здібність глибоко вникати в тайники й нюанси власної та людської психіки. Відзначався феноменальною фотографічною пам'яттю, мав енциклопедичне знання, знав багато наших видатних постатей та безліч деталів і анекдот із їхнього життя та діяльности. Був кольоритним і образним оповідачем. Оповідаючи, Лесич інколи попадав у самозабуття, у транс. Він не зауважував присутности свого співрозмовника, а розказував наче сам про себе, сам реаґував на свою розповідь, сам драматизував її — вів діялог, полемізував, сердився, сміявся.

Я не раз підказував йому взятися за прозову творчість, за „широке полотно", писати спогади, біографічні романи, що їх нашій літературі бракує, а вони такі потрібні порівняльно з інфляцією поезії, в якій попри вартісні речі трапляються й віршоробні, а то й графомансько-лубочні. Та й читацька публіка воліє нарративні писання ніж римовані, які інколи звичайному читачеві трудно сприйняти. Прозовими творами з акцією можна б привчити нашу громаду читати лектуру. Але Лесич був одержимий поезією, а його непосидюча вдача не давала йому терпцю писати роман, повість чи саґу.

* * *

Якою глибиною й оригінальністю думки, яким прецизним, витонченим вниканням у найінтимніші тайники власної й узагалі людської душі відзначався Лесич, я переконався на підставі рівнобіжности, майже тотожности поглядів Лесича в його базованій на принципах філософського мислення поетичній творчості з поглядами науковця-дослідника психолога й психіятра д-ра Віктора Франкля, професора психології Віденського університету. Франкль є творцем т. зв. третьої віденської психологічної школи, який у своїй праці „Людське шукання за сенсом життя" (Man's search for meaning") оспорює психологічну концепцію й психоаналітичну методу творця „першої віденської психологічної школи" Зиґмунта Фройда, який рушієм людського діяння вважає еротичні, чи як тепер вживають вульгарного терміну „сексуальні", статеві інстинкти й гони. Якщо ці рушії не є сублімовані, тобто не спрямовані в соціяльно й етично корисне річище, вони можуть викликати в людини неусвідомлені внутрішні конфлікти в формі психічних забурень і психоз, що інколи ведуть до злочинства а то й самогубства.

Франкль оспорює теж теорію творців „другої віденської психологічної школи", учнів і послідовників Фройда-Альфреда Адлера й Карла Юнґа, які твердять, що рушієм людської дії є почуття неповноцінности, комплекс меншевартости. Щоб уникнути психопатичних станів, людина намагається вивищити себе, здобути значення, досягти слави, зазнати популярности, признання, тобто задовольнити своє „я". Отже в обох випадках рушіями є інстинкт нижчого порядку — статевий у Фройда й еготично-еґоцентрично-еґоїстичний у Адлера-Юнґа.

Продовження буде.

У СВОЄМУ ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ інтерв'ю президент Роналд Реген хоча формально не дав одобрення одній чи другій кандидатурі на президентську номінацію Республіканської партії, але публічно похвалив і вимінив віцепрезидента Джорджа Буша. Хвалючи свого заступника, президент Реген заявив, що Буш не був одним із тих президентських заступників, який сидів і чекав чи є для нього якась праця, навпаки „він один з кращих віцепрезидентів у моїй пам'яті", який завжди „брав активну участь в усіх важливих діях".

ВИЯВЛЯЄТЬСЯ, ЩО УПРАВА міста Ню Йорку та телевізійна мережа Ен-Бі-Сі дійшли до обопільної згоди щоби остання й надальше залишилась в Ню Йорку, де має свої приміщення в Центрі Рокефеллера впродовж останніх 50-ти років. Таку заяву мають опублікувати мейор міста Едвард Кач і президент телевізійної мережі Ен-Бі-Сі Роберт Райт в приміщеннях Міської управи. Які податкові улегшення одержало НБС невідомо, однак мусіли бути настільки приманливими, що вони вирішили залишитись в Ню Йорку, нехтуючи спонуками Ню Джерзі.

ЧЕХО-СЛОВАЦЬКИЙ КОМУНІСТИЧНИЙ уряд виступив проти дисидентської групи „Хартія-77" і заборонив її крівникам влаштовувати в Празі демонстрацію в обороні прав людини. Представники групи формально звернулись були до урядових інстанцій за дозволом вважаючи, що у цілому світі народи відзначають Міжнародний день прав людини і вони хотіли прилучитись до інших правозахисних груп. Тим разом уряд не зігнорував листа групи і на письмі дав негативну відповідь „Хартії-77" заборонивши їй влаштовувати будь-які демонстрації чи маніфестації.

В ДАНСЬКІЙ СТОЛИЦІ Копенгагені відбулась щорічна конференція голів держав, які є членами Европейської економічної спільноти. Основними справами у програмі нарад була економіка, спад американського доляра на европейських ринках, вирпацювання спільного бюджету для ЕЕС, субсидії для сільського господарства та поміч відсталим економічно країнам. Головам европейських країн не вдалось осягнути порозуміння щодо субсидії малим і середнім сільським господарствам і ця проблема, здавалось би легка до розв'язання, стала причиною більших непорозумінь, які можуть мати непередбачені наслідки для майбутньої праці в ЕЕС. В кожному разі, після закінчення нарад присутні не могли дійти до порозуміння у справі публікації спільного комунікату, який не появиться. В часі нарад молоді данці демонстрували біля приміщення конференції проти політики ЗСА і Великобританії і зударялись з поліцією.

ГРУПА ЖИДІВ, ЯКИМ СОВЄТСЬКІ еміграційні власні, зокрема бюро ОВІР, відмовляються видати візу на виїзд за кордон, намагалася влаштувати в неділю, 6-го грудня біля приміщення міністерства закордонних справ СССР демонстрацію і тут зударилась не тільки з міліцією, але в першу чергу з агентами КҐБ в цивілю, які в жорстокий спосіб намагалися розігнати демонстрантів, а при тому між ними і жидами відбувся менш-більш такий діялог: „Де ви виродки народились?" — кричали кагебісти. „Чому не їдете до Біробіджану, держава опікувалася вами, дала вам опіку і нашою працею ви здобули високу освіту, а тепер виступаєте проти СССР?" Жиди відповідали, що СССР потоптав гідність людини, бо кожна людина має право вибирати для себе місце замешкання згідно з її уподобанням. З криком „провокатори" кагебісти урвались в середину товпи, виравали з рук плякати, фотоапарати, фізично потурбували кілька осіб, а американського кореспондента телестанції Сі-Ен-Ен Пітера Арнета прямо на руках винесли з апаратурою до „чорного ворона" і вивезли з місця демонстрації. Американська амбасада в Москві запротестувала проти поведінки КҐБ, а Арнета по чотирьох годинах звільнили.

ІРАНСЬКІ РАКЕТНІ ЧАСТИНИ обстріляли знову ракетами китайського виробу „Сілкворм" територію Кувайту, головно рафінерії оливної ропи і порти до яких прибувають кораблі багатох держав світу, які купують оливу в тій країні. Очевидно, куватський уряд запротестував проти чергового обстрілювання його території і погрозив, що внесе скаргу до Ради Безпеки ООН.

У ВАШІНГТОНІ ВШАНОВАНО п'ятьох осіб, що їм признано нагороду Кеннеді Центру за їхній мистецький вклад. Нагороджені були Беті Дейвис — акторка, Перрі Комо — співак, Семмі Дейвис, мол. — співак-танцюрист, Натан Мільштайн — скрипаль та Алвин Ніколаїс — хореограф. На концерті в їхню честь несподівану похвалу віддано композиторові Ірвінгові Берлінові, якому незабаром сповниться 100 років, а будучи останньо в не дуже доброму стані здоров'я не міг прибути до Вашінгтону. Президент Роналд Реген з дружиною Ненсі були присутніми на концерті. Коли ж вітали нагороджених в Білому Домі, то президент Реген, звертаючись до акторки Б. Дейвис, сказав: „Якщо б в Голливуді мені давали такі добрі ролі, як Вам і я їх виконував так добре, як Ви, я ніколи не виїжджав би звідти".

В українському...

(Закінчення зі стор. 1)

дерев'яних зрубів Східної і Центральної Европи.

В минулому на Україні було багато лісів і головним будівельним матеріялом було дерево, з якого будували і хати, і палаци. По всій Україні збереглися сільські церкви і дзвіниці. Дерев'яна церква традиційно складається з трьох частин або зрубів: притвора, центральної частини (нави) і східної частини за іконостасом (вівтаря). Кожна частина має окрему покрівлю. Будівля церкви, дзвіниця, брама і огорожа навколо церковного двору склали дали архітектурний ансамбль.

Українська дерев'яна архітектура розвивалася протягом тисячоліть на основі народних традицій, застосовуючи стилі і піддаючися впливам, які відповідали уживаному будівельному матеріялові і смакам будівничих та замовників споруд. Однією з особливостей народної архітектури було те, що в ній традиційні стилі вживали одночасно з розвитком і застосуванням нових.

Церкву завжди проєктували як тримірний і симетричний мистецький твір, так щоб вона гарно виглядала з усіх боків. Головними композиційними елементами церковної архітектури були: підпорядкування покрівлі бічних частин будівлі церковній наві, симетрія і виявлення внутрішніх просторів у зовнішньому вигляді будівлі. Точна відповідність зовнішнього вигляду будівлі плянові є типова і можливо унікальна для української дерев'яної архітектури, особливо церковної. Красою цієї архітектури є різноманітні мальовничі верхи церков.

Творчий геній українських майстрів найкраще виявився у сміливому і новаторському проєктуванні споруд на сході України. Для архітектури на західніх землях характеристичні багатство та різноманітність форм і збереження архаїчних деталів. Тут виробився імпозантний оригінальний тип дерев'яних синагог, в яких поєднувалися старі релігійні традиції з елементами світської дерев'яної архітектури містечок старої України.

Багато пам'яток дерев'яної архітектури було зруйновано протягом непевних років XX століття. В той час, як багато церков на західніх землях України збереглося до 1980-тих років, практично вся народна архітектурна спадщина східніх і центральних земель була знищена через байдуже, а часто й вороже ставлення комуністичного режиму. Всі дерев'яні синагоги були зруйновані німцями під час окупації України в Другій світовій війні.

Глибока прив'язаність українців до дерев'яної архітектури виявилася в їх бажанні увічнити на нових поселеннях традиції дерев'яної архітектури своїх прадідів. Тому нема нічого дивного, що не тільки перші поселенці в ЗСА, але й сучасні американці українського походження прагнуть зберегти в церковній архітектурі свою культурну спадщину.

Куратором виставки „Дерев'яні храми України" є Тит Геврик, директор будівельного розвитку Пенсильванійського університету. Він є автором каталогу виставки, що має 112 сторінок і містить 200 ілюстрацій — фотографій та рисунків, також мапу. Каталог вийшов у двох виданнях — українською та англійською мовами. Дерев'яні моделі церков побудував для виставки Богдан Певний. Мистецьке оформлення виставки запроєктував Зенон Фещак, завідувач відділу мистецтва в Порт оф гісторі Музеї у Филядельфії. Під час виставки триватиме показ прозірок, пояснення англійською і українською мовами.

Адреса Українського Музею: 203 Друга авеню (біля 12 вул.), Ню Йорк, Н.Й. 10003. Музей відкритий від середи до неділі від 1-ої до 5-ої год. Вступ — 1 дол. сеньйори і студенти 50 ц., діти до 6 років безплатно.

Виставка частково фінансована Нюйоркською стейтовою мистецькою радою і Відділом культури міста Ню Йорк.

ПОМИНЕНО ФІЛЯДЕЛЬФІЮ

У інтерв'ю з представниками УМІ, що було поміщено в „Свободі" з 8-го грудня ц.р. поминено вичисляючи філії УМІ дуже активну та велику філію у Філядельфії. — Ред.

В ПЕРШУ БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ ВІДХОДУ В НЕБЕСНІ ПРОСТОРИ,
22-го грудня 1986 р.
нашої Дорогої
ДОНІ й СЕСТРИ

бл. п.

ОКСАНИ-БОГДАННИ ПАВЛІВ

будуть відправлені

СВЯТІ ЛІТУРГІЇ з ПАНАХИДАМИ за душу Покійної

в церквах:

22-го грудня 1987 р., год. 7:30, свв. Петра і Павла, Когоєс, Н. Й.;
св. Пія Х в Гюстоні, Тексас;
Преч. Діви Марії в Норт Порті, Фла.;
21-го грудня 1987 р., год. 8-ма, св. о. Миколая у Вотерпліті, Н. Й.;
свв. Володимира й Ольги в Чікаго, Ілл.
В Канаді: св. Духа в Гамільтоні, Онт.; свв. Петра й Павла у Скарборо, Онт. і Воздвиження Чесного Хреста в Тандер Бей, Онт.

Просимо Родину, Приятелів і Знайомих у цих днях згадати у своїх молитвах Покійну.

З великою вдячністю:
родичі — МИКОЛА й ОЛЬГА ПАВЛІВ
сестра — НУСЯ з чоловіком

Ділимося болючою вісткою з Родиною, Приятелями та Знайомими, що 25-го листопада 1987 року відійшов у Вічність на 77-му році життя наш Дорогий БАТЬКО

бл. п.

Данило Сливка

ПОХОРОНИ Покійного відбулися 28-го листопада 1987 р. в Далес, Тексас.

Залишені в смутку
СИНА і дві ДОНЬКИ з Родинами

З болем серця повідомляємо Родину, Приятелів і Знайомих, що 26-го листопада 1987 р. відійшла у Вічність на 91-му році життя моя Найдорожча СЕСТРА

бл. п.

ІРЕНА з ДЗУНДЗІВ РЕШЕТИЛОВИЧ

ПРОФЕСОР МУЗИКОЛОГІЇ

Численна громада Великого Дітройту відпровадила Покійну на місце її Вічного Спокою 28-го листопада 1987 р.

СТЕПАНІЯ з ДЗУНДЗІВ ЛУЖЕЦЬКА

Ділимося сумною вісткою з Рідними, Приятелями і Знайомими, що в понеділок, 7-го грудня 1987 р. відійшла у Вічність на 69-му році життя наша Найдорожча МАМА і БАБЦЯ

бл. п.

ОЛЬГА ВАЦЯК

нар. в Макошино, Сх. Україна.

ПАРАСТАС в четвер, 10-го грудня 1987 р. о год. 7.30 веч. в похоронному заведенні Петра Яреми в Ню Йорку.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ в п'ятницю, 11-го грудня 1987 р. о год. 9:30 ранку в українській католицькій церкві св. Юра, а відтак на український православний цвинтар св. Андрія в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Залишила в глибокому смутку:
доньку — ВАЛЕНТИНУ КЕННЕДИ з мужем МИХАЙЛОМ
внуків — АНДРІЙКА і ХРИСТИНУ
та ближчу і дальшу Родину в Україні

Український Спортовий Клюб в Ню Йорку

ділиться болючою вісткою зі своїм Членством і Українською Громадою, що дня 28-го листопада 1987 р. відійшов у Вічність довголітній та зразковий член Клюбу

бл. п.

МИХАЙЛО ІВАСІВКА

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ відбулися в дні 2-го грудня 1987 року з церкви св. Юра в Ню Йорку на український православний цвинтар св. Андрія в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Вш. Дружині, Синам і всій Родині Покійного висловлюємо глибокі співчуття.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Управа УСК-у

Ділимося сумною вісткою з Родиною, Приятелями і Знайомими, що у вівторок, 8-го грудня 1987 р. по тяжкій недузі проживши 71 років відійшла у Вічність наша Найдорожча МАМА, БАБЦЯ, ПРАБАБЦЯ і СЕСТРА

бл. п.

Дарія з Артимишинів Черник

ПАНАХИДА буде відправлена в четвер, 10-го грудня ц. р. о год. 8-ій веч. в похоронному заведенні Насевичів при 109 East Tabor Rd., Philadelphia, Pa.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ в п'ятницю, 11-го грудня 1987 р. о год. 9-ій ранку з парафії св. Архистратига Михаїла, 1013 Fox Chase Rd., Jenkintown, Pa., **а відтак на український католицький цвинтар у** Fox Chase, Pa.

Горем прибиті:
сини —
МАКСИМ з дружиною ПЕТРУСЕЮ та дітьми МАРКІЯНОМ, ЯРОСЛАВОМ і АНДРІЄМ з родинами
ОЛЕКСАНДЕР з дружиною ЗЕНОЮ та дітьми ОЛЕГОМ, ІГОРЕМ та МАРТОЮ
донька — ХРИСТИНА з мужем ЛЮБОМИРОМ ДЕМЯНЧУКОМ
сестра — ОЛЕКСАНДРА ЧУБАТА з родиною
братова — ЛЮБА АРТИМИШИН з родиною
брат — БОГДАН АРТИМИШИН з дружиною ТЕОФІЛЕЮ та родиною
та ближча і дальша Родина

•

Замість квітів просимо складати пожертви на Український Освітньо-Культурний Центр, релігійні інституції та молодечі організації.

Ділимося сумною вісткою з Рідними, Приятелями і Знайомими, що в неділю, 6-го грудня 1987 р. відійшов у Вічність наш Найдорожчий БАТЬКО і ДІДО

бл. п.

Теодосій Колесник

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ відбудуться в середу, 9-го грудня 1987 р. о год. 2-ій по пол. в похоронному заведенні Otto Redanz, Michigan Ave. at 10th Street, Niagara Falls, N.Y. **а відтак Тлінні Останки будуть перевезені на цвинтар** Oak Niagara Falls, N.Y.

Залишив у смутку:
синів —
БОРИСА
ЛЕОНІДА
дочку — ЕВГЕНІЮ з мужем ОСИПОМ
внучки — СВІТЛЯНА і ХРИСТЯ
та ближчу і дальшу Родину в Україні і на еміграції

Пастирське...

(Закінчення зі стор. 1)

країна Петра і Павла, через яких увірували в Ісуса Христа, Сина Божого; Азія, і Єфрез, і Патм — Івана Богослова; Індія — Тому, Єгипет — Марка; всі країни, і городи, і люди пошановують і славлять кожний свого учителя, що навчив їх православної віри. То й ми похвалімо, по нашій силі, хоч і малими похвалами великого вчителя і провідника, що створив велике і дивне, великого кагана нашої землі — Володимира... " („Слово о законі і благодаті").

Християнство формує нове культурне обличчя народу, а разом із ним появляється у державі св. Володимира найбільша сила народу — Свята Церква із добре зорганізованою ієрархією, духовенством і монашеством, яка започатковує і на довгі століття, аж по сьогоднішній день, бере провід у всій культурній праці народу.

Українська Церква з її прекрасним обрядом і її славними традиціями так тісно сплелася із життям народу, що вона і нарід стали прямо синонімом, що найкраще зрозуміли вороги нашого народу і тому не хочуть дозволити їй на свобідне існування у своїй природній батьківщині. Всетаки Українська Церква, не зважаючи на тимчасові сповидні ліквідації, чи занепади, силою своєї Божої природи, бо „пекельні ворота її не подолають" (Мт. 16,18), видержала віки неволі, бо її первні збереглися живими в душі і пам'яті народу. І саме тому ми маємо її сьогодні, хоч не перестають вдаряти у неї ворожі хвилі; і ми зобов'язані її обороняти, як обороняли її наші предки. Бо кожен удар в Церкву — то удар у серце народу.

Не забуваймо ж, що Українська Церква — то духовна частина нашої колишньої держави. Вона „наче духовна батьківщина серед чужих народів" ствердив Святіший Отець, Папа Іван Павло II у своєму посланні з нагоди Тисячоліття в 1979 році. І вже добре зрозуміли були наші перші піонери — поселенці у ЗСА, що як прибули сюди ще перед сто роками, то єдиною їх підпорою, яка давала силу переносити усі злидні та наруги, була глибока віра в Бога та щире прив'язання й любов до своєї Церкви. І саме ця туга за своїм рідним, а зокрема за своєю Церквою, без якої не могли жити, туга за місцем, де могли б почути своє рідне слово і найти розраду, спонукали просити Галицького Митрополита, пізнішого Кардинала Сильвестра Сембратовича, прислати до Америки своїх священиків.

І ось, так зерно святої віри, засіяне перед тисяча роками св. Володимиром у Києві, упало на врожайну землю Америки, що розрослося, буйним деревом і з двома митрополіями ЗСА і Канади та двома епархіями у Бразилії й Аргентині. А благословення нашого Галицького Первоієрарха Митрополита Сильвестра, скріплене благословенням його світлих наслідників Слуги Божого Андрея і Йосифа Ісповідника принесло і дальший ріст нашої Церкви у ЗСА, що втішається окремою митрополією та трьома епархіями із сотнями церков, сотнями священиків, монахів і монахинь та сотнями тисяч Божого люду.

Увесь український Божий люд радіє, що діждався тисячоліття свого християнства, радіє теж зокрема і наша Церква у ЗСА, куди прибули з України батьки наші, а може й ми самі. То вона, як добра мати, старалась „зібрати дітей своїх, як квочка збирає курчат під свої крила" (Мт. 23,37), розсіяних по далеких просторах розлогої нашої країни, і допомоти у всіх ділянках церковного, культурного та національного життя. У ці наші ювілейні дні ми особливо повинні бути того свідомі.

Папа Іван XXIII назвав Церкву „Мати й Учителька" („Mater et Magistra") і такою повинна вона бути і кожному з нас. Бо наша Церква, це справжня мати. Вона дає нам духовнеє життя через Святу Тайну Хрищення — „хто увірує й охреститься, буде спасенний" (Мрк. 16,16). Вона живить нас Божими правдами і хлібом життя — „коли зійде Дух істини, він наведе вас на всю правду" (Ів. 16,13), і „коли хтось їстиме цей хліб, житиме повіки" (Ів. 6,51). Вона купає нас, змиваючи усі наші провини Тайною Покаяння — „кому відпустите гріхи — відпустяться їм" (Ів.20,23). Вона одягає нас чеснотами, щоб „надягнувши броню віри та любови й голом надії на спасіння, ми одержали спасіння через Господа нашого Ісуса Христа" (Сол. 5,8-9). Вона відшукує нас, коли хтось, не дай Боже, загубиться (притчі про заблукану вівцю, загублену драхму, блудного сина — Лк. 15). Вона, врешті, як добра мати, опікується нами, дослівно від колиски аж до гробу, а й потім, коли відходимо із цього світу, повсякчас пам'ятає про нас, „ктиторів і благодітелів" у своїх молитвах. — „Не може мати Бога за батька, — каже св. Кипріян — хто не має Церкви за матір" („Єдність Церкви", 6).

Наша Церква теж і справжня вчителька. Вона навчає нас правд віри: „Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи... навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав" (Мт. 28,19-20). Вже змалку приготовляє до Святих Тайн, кожночасно пригадує принципи духовного життя та часто при помочі особливої Божої ласки своїм впливом докорінно перемінює вдачу людини.

„Хочемо надіятись, що з науки про Таїнство Церкви — повчає Папа Павло VI — постануть багаті благодаті для людей... а саме, щоб усі християни бачили справжнє обличчя Обручниці Христової, ... щоб бачили красу своєї Матері і Вчительки; щоб бачили простоту і маєстат цієї, гідної пошани, Установи" (слово на закінчення третьої сесії II Ватиканського Собору). І тому то „належати до Христового Містичного Тіла, що його Христос є невидимим Головою, а Христовий Намісник проповідником, душпастирем і учителем — каже Слуга Божий Митрополит Андрей — це найпевніший середник злуки і єдности із самим Христом Спасителем" (із проповіді в роковини коронації Папи Пія XII).

Відмічуючи Тисячоліття Українського Київського Християнства треба тому нам належно оцінити важливість приналежности до своєї рідної Української Церкви, дорожити нею і її прекрасним обрядом, користуватись її послугами, ставати в її обороні та піддержувати її всіма нашими силами, бо за словами Святішого Отця Папи Івана Павла II, що їх сказав він у нашому митрополичому соборі у Філядельфії „усі ті, що є спадкоємцями української традиції, мають здійснити дуже важливе завдання в лоні Католицької Церкви".

Нам треба тому, маючи особливий привілей, жити в добі нашого християнського Тисячоліття, дякувати Господеві „за усі добродійства, вчинені нам, які ми знаємо, і яких не знаємо — явні і неявні" (Літургія св. Івана Золотоустого), що їх принесло нам християнство за останніх тисяча років.

Нам треба оновитись у Христі, скріпити свою віру, та „одягнутись в нову людину, створену на подобу Божу, у справедливості і святості правди" (Еф. 4,24), щоб із новим запалом розпочинати чергове тисячоліття.

Нам треба глибше пізнати наш прекрасний обряд, яким так дуже захоплюються інші національності, дорожити ним та зберігати його, бо це ж і спадщина нашого тисячоліття. Це й доручає нам Вселенська Церква обширним своїм декретом II Ватиканського Собору „Про Східні Католицькі Церкви", де між іншим говориться: „Католицька Церква має то на меті, що зберігалось завжди і непорушно передання кожної помісної Церкви тобто обряду" (Про Східні Церкви, т. 2).

Нам треба теж шукати середників, щоб віднайти ті сотні і тисячі наших братів і сестер по крові, які відійшли від нашого церковного життя, щоб вони відчули поклик крови своїх батьків та повернулись до своєї рідної Церкви.

А над усе нам треба вживати усіх середників, щоб допомогти нашій страдницькій Церкві — Матері в Україні вийти остаточно із новітніх катакомб та знов заблистіти усією тою величчю, якою втішалась у перших століттях християнства і до якої дійшла була теж і в останніх роках свого свобідного існування перед її насильною ліквідацією.

І тому, у цьому нашому ювілейному році, закликаємо увесь наш Божий люд активно включитись до ювілейних святкувань. Хай кожна парафія відзначить ці роковини духовною обновою та окремою врочистою програмою, в міру своїх спроможностей, та візьме участь у наших епархіяльних та крайових святкуваннях. Рівно ж дуже заохочуємо відбути заплянoвані прощі та, разом із Святішим Отцем та усією нашою ієрархією під проводом Глави нашої Церкви, Блаженнішим Первоієрархом, відмітити цей ювілей особливими врочистостями в Римі.

Отих кілька думок з приводу відзначування Тисячоліття Хрищення Київської Руси-України хай будуть усім нам приводом для глибокої призадуми. Просім Господа нашого Ісуса Христа та його Пресвяту Матір, Матір Церкви та Матір України, щоб допомогли нам піднятись із наших людських духових слабостей, щоб скріпити нашу Церкву новими кадрами відданого духовенства, щоб нове тисячоліття, в яке вступаємо, почали ми оновлені та відроджені християнським духом. Щоб прикладом для нашого релігійно-духового та національного життя служили нам наші славні предки, душі яких горіли справді християнськими та патріотичними чеснотами, на брак яких хворіє тепер увесь світ.

„Радійте, отже, прагніть до досконалости, підбадьоруйтеся, будьте одної думки, живіть мирно і Бог любови та миру буде з вами" (II Кор. 13,11).

Дано в Празник Введення в храм Пресвятої Богородиці, 21-го листопада 1987 Р.Б.

† Стефан
Архиєпископ Філядельфії, Митрополит Українців Католиків в ЗСА

† Василь
Єпископ Стемфордський

† Іннокентій, ЧСВВ,
Єпископ Епархії св. Миколая в Чикаго

† Роберт М.
Єпископ Епархії св. Йосафата в Парма

А. Сахаров...

(Закінчення зі стор. 1)

них на демократизацію системи, пошанування прав людини і систематичне притуплення різниць між капіталістичною і соціялістичною системами", говориться у заяві Сахарова.

Білоруський письменник Александер (Алесь) Адамовіч, виступаючи на згаданій конференції, називав примусову ізоляцію А. Сахарова в місцевості Ґорькій „чорною сторінкою в історії брежнєвської адміністрації". Представник міністерства закордонних справ СССР Юрій Ґремніцких, оправдуючи заслання Сахарова підкреслив, що він „не був завжди льояльний до совєтської влади". Професор права Боріс Крилов назвав необоснованими твердження дисидентів і самого А. Сахарова, мовляв у совєтських таборах примусової праці перебуває високе число політичних в'язнів. Згідно із словами Крилова засуджених за статтею 70 Карного кодексу РСФСР не більше, як 20 осіб, що, очевидно, не відповідає правді.